

ПРОБЛЕМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

УДК 343.98:347.965(100)

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-1-13-6>

Бондаренко-Берегович Валерія Валентинівна,

доктор філософії, старший судовий експерт,

(Житомирський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

MBC України, м. Житомир)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5314-6439>

СУДОВО-ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СВІТІ: ІНСТИТУЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Судово-експертна діяльність відіграє ключову роль у кримінальному судочинстві, забезпечуючи достовірність доказової бази та сприяючи ухваленню обґрунтованих судових рішень. У статті досліджено особливості організації судово-експертної діяльності в Україні та світі, визначено основні проблеми правового регулювання та кадрового забезпечення, а також запропоновано шляхи вдосконалення національної системи судової експертизи. Проаналізовано можливості імплементації міжнародних стандартів, зокрема ISO/IEC 17025, а також створення незалежного органу судово-експертної акредитації. Окреслено перспективи розвитку судово-експертної діяльності в Україні з урахуванням світового досвіду, що включає розширення міжнародного співробітництва та вдосконалення законодавчого регулювання.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, кримінальне судочинство, правове регулювання, експертні установи, міжнародні стандарти, незалежність експертів.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток судово-експертної діяльності вимагає постійного вдосконалення правових, організаційних і методологічних підходів до її функціонування. В умовах глобалізації правоохоронної системи важливо враховувати зарубіжний досвід, оскільки він дозволяє сформувати ефективні механізми забезпечення об'єктивності та неупередженості експертиз у кримінальних провадженнях.

Особливу увагу в цьому контексті слід приділяти питанням регламентації правового статусу судових експертів, їх незалежності, методології проведення досліджень та контролю за якістю експертних висновків [1, с. 229–234].

Наприклад, в європейських країнах діють чітко визначені стандарти акредитації експертних установ, що забезпечує належний рівень компетентності експертів та їх відповідальність за достовірність результатів експертизи [2, с. 59–61]. В Україні ж досі існують значні прогалини в нормативно-правовому забезпеченні судово-експертної діяльності, що створює ризики неоднозначного тлумачення експертних висновків і зниження рівня їх доказової значущості в судовому процесі [3].

Проблема також полягає в недостатньо ефективному міжнародному співробітництві у сфері судових експертиз. У більшості розвинених країн функціонують єдині бази даних експертних методик, а також механізми взаємного визнання результатів експертиз, що дозволяє спростити процес доведення у справах із міжнародним

елементом [1, с. 231]. В Україні ж, попри наявність правових механізмів, що регулюють питання судової експертизи, їх імплементація залишається неповною, що вимагає суттєвих змін на рівні законодавства та організаційної структури експертних установ [4; 5].

Отже, судово-експертна діяльність є одним із ключових елементів правосуддя, що безпосередньо впливає на якість розслідування кримінальних справ і справедливості судових рішень. Тому необхідним є проведення комплексного дослідження найкращих практик організації судово-експертної діяльності в різних країнах, визначення можливостей їх адаптації до умов України та розроблення пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства [6, с. 45–49].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові дослідження у сфері судово-експертної діяльності зосереджені на її організаційних та правових аспектах, ролі експерта в кримінальному процесі та адаптації зарубіжного досвіду до українських реалій.

Зокрема, дослідження О.П. Угровецького висвітлює правовий статус судового експерта в адміністративному судочинстві, підкреслюючи необхідність чіткої регламентації його функцій для забезпечення об'єктивності та законності експертних висновків [6, с. 47].

Аналіз законодавчої бази, представлений у Законі України «Про судову експертизу», закріплює основи судово-експертної діяльності, визначаючи її правові засади та компетенцію експертів [1, с. 232]. Водночас

у статті В.П. Хомутенка та А.В. Хомутенка здійснено глибоке дослідження інституційно-організаційного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні, наголошено на проблемах координації між експертними установами та правоохоронними органами, що впливає на ефективність розслідувань [5, с. 130]. Дослідження зарубіжних науковців також є важливим джерелом знань для удосконалення вітчизняної судово-експертної практики. У роботах М. Гузели та В. Канціра розглянуто організацію судово-експертної діяльності в Європі й акцентовано на правовому статусі експерта та особливостях його діяльності в різних правових системах [5, с. 129–134].

Водночас міжнародний досвід свідчить про необхідність розширення спектра експертиз та підвищення рівня підготовки експертів. Наприклад, у США та Великобританії експертні установи тісно співпрацюють із правоохоронними органами й науковими центрами, що сприяє вдосконаленню методів досліджень і підвищенню їх достовірності [7, с. 75–89]. Отже, аналіз останніх наукових досліджень указує на актуальність розгляду інституційних особливостей судово-експертної діяльності у світі, зокрема враховуючи досвід європейських країн та США. Впровадження ефективних механізмів контролю, посилення незалежності експертів та інтеграція сучасних наукових досягнень є ключовими напрямками реформування цієї сфери в Україні.

Формування цілей статті (постановка завдання). Судово-експертна діяльність відіграє ключову роль у кримінальному судочинстві, оскільки її результати безпосередньо впливають на обґрунтованість судових рішень, достовірність доказової бази та забезпечення принципу справедливості в правосудді.

З огляду на зазначене метою статті є аналіз інституційно-організаційних особливостей судово-експертної діяльності в зарубіжних країнах, виявлення їх переваг і недоліків, а також обґрунтування можливостей імплементації ефективних міжнародних практик у правову систему України.

Для досягнення поставленої мети сформуємо такі завдання:

- 1) проаналізувати сучасний стан судово-експертної діяльності в Україні з урахуванням наявних нормативно-правових актів, що регулюють цей процес;
- 2) дослідити зарубіжні моделі судово-експертної діяльності та виокремити ключові інституційні аспекти їх функціонування;
- 3) визначити основні проблеми, які гальмують розвиток судово-експертної діяльності в Україні, та оцінити їх вплив на якість кримінального судочинства;

4) обґрунтувати доцільність адаптації окремих елементів зарубіжного досвіду та запропонувати шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності в Україні.

Результати дослідження дозволять сформувати науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення інституційної структури та організації судово-експертної діяльності в Україні, підвищення її ефективності, забезпечення незалежності експертів і впровадження міжнародних стандартів у кримінальний процес.

Виклад основного матеріалу. Судово-експертна діяльність в Україні є важливим елементом системи правосуддя, оскільки забезпечує встановлення об'єктивних доказів у кримінальних, адміністративних і цивільних провадженнях. Вона базується на поєднанні державних і приватних експертних установ, які функціонують відповідно до національного законодавства та міжнародних стандартів [6, с. 45].

В Україні ж судово-експертна діяльність здійснюється як державними установами, підпорядкованими різним органам влади, так і приватними експертами, що створює певні труднощі в стандартизації методології експертних досліджень [1, с. 229–234].

У таблиці 1 представлено основні судово-експертні установи України та їх спеціалізацію. Відповідно до законодавства експертизи можуть проводитися як державними, так і приватними установами, проте державні органи мають більший вплив на нормативно-правове регулювання цієї сфери.

Якість судово-експертної діяльності значною мірою залежить від кваліфікації спеціалістів, які залучаються до проведення досліджень. Наразі в Україні існує проблема відсутності єдиного стандарту підготовки та сертифікації судових експертів. Державні експертні установи підпорядковуються різним міністерствам, що спричиняє розбіжності в методиках навчання, атестації та сертифікації фахівців [3].

У більшості європейських країн діють незалежні акредитаційні органи, які забезпечують єдині критерії сертифікації експертів та контролюють якість експертних висновків. В Україні процес атестації експертів потребує вдосконалення, зокрема впровадження прозорих механізмів оцінювання їх кваліфікації та обов'язкового проходження регулярної переатестації [8, с. 59–79].

Необхідним є вдосконалення механізму сертифікації судових експертів, створення єдиного реєстру акредитованих установ та розроблення стандартів проведення експертиз відповідно до міжнародних вимог.

Федеральна лабораторія криміналістичних експертиз відіграє ключову роль у проведенні судових експертиз

Таблиця 1

Основні судово-експертні установи України та їх спеціалізація

№	Назва установи	Підпорядкування	Основні напрями діяльності
1	Київський науково-дослідний інститут судових експертиз	Міністерство юстиції України	Почеркознавчі, економічні, товарознавчі експертизи
2	Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз	Міністерство юстиції України	Трасологічні, технічні експертизи документів
3	Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз	Міністерство юстиції України	Психологічні експертизи, експертизи зброї
4	Експертна служба Міністерства внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ	Криміналістичні, біологічні дослідження
5	Експертна служба Служби безпеки України	Служба безпеки України	Антитерористичні, кіберекспертизи
6	Приватні судово-експертні установи	Незалежні організації	Товарознавчі, лінгвістичні, фінансові експертизи

Джерело: створено автором

пертиз у США. Ця установа функціонує відповідно до міжнародних стандартів і використовує сучасні технології, зокрема автоматизовані системи аналізу відбитків пальців, ДНК-дослідження та методи цифрової криміналістики. Визначальним принципом діяльності лабораторії є незалежність експертних висновків, що унеможлиблює вплив зацікавлених сторін на результати досліджень.

Підготовка судових експертів у США передбачає проходження спеціалізованої освітньої програми, здобуття наукового ступеня у відповідній галузі та обов'язкову сертифікацію в наукових асоціаціях. Процедура атестації включає перевірку знань, практичних навичок та відповідності фахівців міжнародним стандартам судової експертизи. Підтвердження кваліфікації експерта здійснюється шляхом регулярної переатестації та практичного випробування [9].

Організаційна структура судово-експертних установ у США передбачає координацію діяльності на кількох рівнях, що забезпечує ефективність судових експертиз. На федеральному рівні діють спеціалізовані лабораторії при ФБР, які займаються аналізом доказів у справах, що мають загальнонаціональне значення. На рівні штатів функціонують державні судово-експертні підрозділи, що здійснюють експертизи в межах юрисдикції окремих регіонів. Приватні експертні установи працюють паралельно з державними структурами та надають послуги за запитом судових органів і правоохоронних органів.

На рисунку 1 зображено організаційну структуру судово-експертних установ у США та країнах Європейського Союзу. Ця схема демонструє основні принципи взаємодії експертних установ, а також підходи до регулювання експертної діяльності в різних правових системах.

Аналізуючи досвід США, можна зробити висновок, що ефективність судово-експертної діяльності значною мірою залежить від рівня стандартизації методик, кваліфікації експертів та якості нормативного регулю-

вання. Особливої уваги потребує впровадження єдиної системи сертифікації експертів, що дозволяє підвищити рівень довіри до висновків експертизи та забезпечити їх доказову значущість у судовому процесі.

Використання американських практик у судово-експертній діяльності може стати важливим напрямом реформування експертної системи й в Україні. Особливий інтерес викликають питання акредитації лабораторій, інтеграції цифрових технологій у процес проведення експертиз та створення незалежних національних реєстрів експертів. Запровадження цих механізмів сприятиме підвищенню ефективності правосуддя та покращенню якості доказової бази в кримінальних провадженнях.

Багато наявних методик не оновлювалися протягом тривалого часу, що унеможлиблює їх ефективну адаптацію до сучасних викликів криміналістики та судової практики.

Однією з найбільш критичних проблем у сфері судово-експертної діяльності є дефіцит кваліфікованих експертів, що безпосередньо впливає на якість і своєчасність проведення експертиз. Відсутність системи підвищення кваліфікації, що відповідає міжнародним стандартам, призводить до того, що багато фахівців не мають доступу до сучасних методик та технологій.

У країнах Європейського Союзу та США функціонують програми обов'язкового періодичного навчання та сертифікації експертів, що дозволяє гарантувати їх відповідність найвищим професійним вимогам. В Україні ж такі механізми залишаються нерозвиненими, що ускладнює інтеграцію вітчизняної експертної системи у світове криміналістичне середовище. Значну проблему становить низький рівень матеріально-технічного забезпечення судово-експертних установ.

На рисунку 2 представлено основні проблеми судово-експертної діяльності в Україні та їх наслідки. Як видно з аналізу, відсутність єдиного наглядового органу, недосконалість системи сертифікації, кадровий

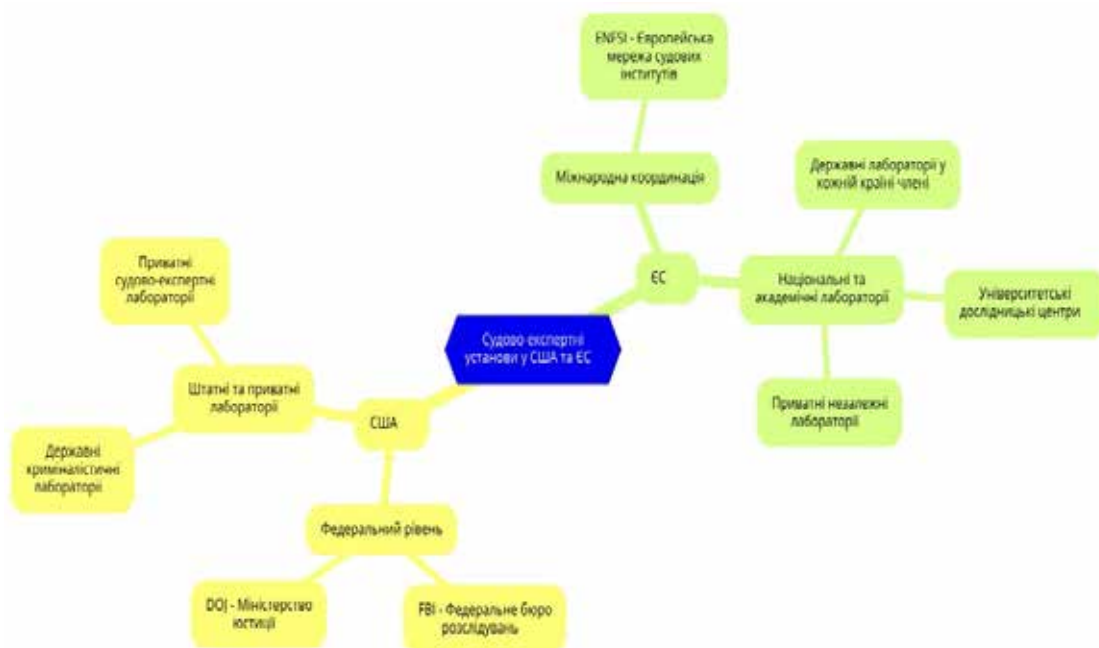

Рис. 1. Організаційна структура судово-експертних установ у США та країнах ЄС

Джерело: сформовано автором на основі джерел: [4; 5]

Рис. 2. Основні проблеми судово-експертної діяльності в Україні та їх наслідки
Джерело: створено автором на основі джерел: [9–12]

дефіцит та недостатнє фінансування експертних установ створюють суттєві загрози для ефективності кримінального судочинства.

Отже, розв'язання зазначених проблем потребує комплексного підходу, що передбачає реформування нормативно-правового регулювання, вдосконалення системи підготовки експертів, упровадження незалежного контролю за їх діяльністю та підвищення рівня технічного забезпечення судово-експертних установ. З огляду на міжнародний досвід особливу увагу слід приділити питанням незалежності експертної діяльності та створенню умов для розвитку сучасної доказової бази, що відповідатиме європейським стандартам.

Сучасний розвиток криміналістики вимагає вдосконалення підходів до організації судово-експертної діяльності. Використання міжнародного досвіду, зокрема європейських та американських моделей, дозволяє створити більш ефективну систему судової експертизи, що відповідатиме вимогам об'єктивності, незалежності й високого рівня доказової значущості експертних висновків. У контексті реформування національної системи судової експертизи важливо враховувати передові міжнародні практики та адаптувати їх відповідно до українських правових і соціально-економічних реалій.

Світова практика демонструє, що ефективне функціонування судово-експертних установ можливе лише за умови чіткого дотримання міжнародних стандартів акредитації. У країнах Європейського Союзу та США активно застосовується система сертифікації за стандартом ISO/IEC 17025, що визначає вимоги до компетентності експертних лабораторій, їх незалежності та технічного оснащення. Впровадження цієї моделі в Україні сприятиме підвищенню рівня довіри до судової експертизи та забезпеченню високих стандартів якості проведених досліджень.

В Україні наразі функції контролю за діяльністю експертних установ розподілено між різними державними органами, що спричиняє правову невизначеність і можливі конфлікти інтересів. Установлення єдиної інституції, яка займатиметься стандартизацією та моніторингом якості експертиз, дозволить запровадити чіткі механізми оцінювання компетентності експертів та підвищити рівень об'єктивності висновків.

Оновлення законодавчої бази є ключовим кроком до підвищення ефективності судово-експертної діяльності. Чинний Закон України «Про судову експертизу»

містить низку суперечностей, що ускладнюють процес організації експертних досліджень, регулювання діяльності судових експертів та їх відповідальності за достовірність висновків.

Одним із можливих рішень є створення незалежної експертної ради, яка здійснюватиме нагляд за діяльністю судових експертів, розроблятиме професійні стандарти та регламентуватиме механізми залучення фахівців до кримінальних проваджень. Крім того, необхідно передбачити чіткі правила щодо запобігання конфлікту інтересів під час проведення експертиз, що сприятиме підвищенню рівня об'єктивності судово-експертних досліджень.

Важливим аспектом є також розширення міжнародного співробітництва у сфері судової експертизи. У країнах ЄС функціонують інтегровані бази даних, що містять інформацію про методики проведення експертиз, результати досліджень і кваліфікаційні вимоги до експертів. Запровадження аналогічних механізмів в Україні дозволить розширити доступ національних експертних установ до передових криміналістичних технологій, сприятиме гармонізації стандартів експертної діяльності та покращенню процесу доведення в кримінальних справах.

Таким чином, адаптація міжнародного досвіду вимагає комплексного реформування судово-експертної системи України, що включає вдосконалення акредитаційних механізмів, створення незалежного національного органу сертифікації, оновлення законодавчої бази та розширення міжнародної співпраці. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню рівня довіри до експертних висновків, забезпеченню прозорості процесу судової експертизи та гармонізації національної системи з передовими міжнародними практиками.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний стан судово-експертної діяльності в Україні потребує глибоких реформ як на рівні організаційно-правового забезпечення, так і щодо методологічних підходів до проведення експертиз.

Дослідження продемонструвало, що адаптація міжнародного досвіду може стати ключовим фактором удосконалення національної системи судової експертизи, підвищення її ефективності та забезпечення високого рівня доказової значущості експертних висновків.

З'ясовано, що одним із найбільш ефективних шляхів реформування є запровадження єдиної системи

акредитації експертних установ за міжнародними стандартами ISO/IEC 17025, що дозволить гармонізувати національні підходи до експертної діяльності з передовими практиками ЄС та США. Впровадження чітких критеріїв сертифікації експертів сприятиме підвищенню рівня їх професійної підготовки, а створення незалежного органу з контролю за діяльністю експертних установ забезпечить прозорість і неупередженість експертних висновків. Запропоновано внесення змін до законодавства, які передбачатимуть посилення гарантій незалежності експертної діяльності, а також розширення міжнародного співробітництва шляхом інтеграції до європейських і світових систем судової експертизи.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є розроблення ефективної моделі контролю

за якістю експертних досліджень, створення національного реєстру судових експертів із відкритим доступом для правоохоронних органів і судів, а також вивчення можливостей автоматизації окремих експертних процесів із використанням сучасних технологій аналізу доказової інформації.

Реалізація запропонованих змін сприятиме підвищенню об'єктивності експертних висновків, забезпеченню їх доказової сили в судових процесах, а також покращенню іміджу України у сфері судово-експертної діяльності на міжнародному рівні. Подальші дослідження передбачають розроблення дієвих механізмів імплементації запропонованих реформ і вивчення ефективності їх застосування в національній правовій системі.

Список використаних джерел

1. Угровецький О.П. Регламентация правового статуса судебного эксперта в административном судочинстве. *Научный вестник Ужгородского национального университета. Серия : Право*. 2017. Вып. 43. Т. 3. С. 229–234. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/496424.pdf>
2. Гамалюк Б.М., Лямпель В.І., Цимбаліста Р.Г. Інституційно-організаційне забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 4(22). С. 59–79. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/22/4.pdf>
3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XXII / ВР України. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність та самоврядування судових експертів» 6284-2 від 22.11.2021 р. / ВР України. База даних «Законодавство України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73258
5. Гузела М., Канцір В. Зарубіжний досвід організації судово-експертної діяльності в процесі здійснення кримінального переслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2018. № 883. С. 129–134. URL: <https://science.lpu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/sep/18385/21.pdf>
6. Полянський А., Юодкайте-Гранскієне Г. Зарубіжний досвід взаємодії судово-експертних установ між собою та з правоохоронними органами й можливості його використання в Україні. *Криміналістичний вісник*. 2023. № 2(40). С. 45–49. URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/view/484>
7. Tayebi B., Coulthard M. New Trends in Forensic Linguistics: *Language and Law. International Journal of Forensic Linguistics*. 2022. Vol. 29, no. 1. pp. 75–89. URL: <https://ijfl.com/issues/29-1-tayebi.pdf>
8. Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. Інституційно-організаційне забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. *Експерт*. 2022. Т. 4(22). С. 59–79. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4\(22\)-59-79](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4(22)-59-79)
9. Про судово-експертну діяльність : Проект Закону № 6284 від 05.11.2021 р. / ВР України. База даних «Законодавство України». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/28242>
10. Олійник О. Законопроект «Про судово-експертну діяльність»: майбутнє (важливість законопроекту). Новини Міністерства юстиції. 09.12.2021. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/zakonoprojekt-pro-sudovo-ekspertnu-diyalnist-maybutne-vajlivist-zakonoproektu>
11. Ткаченко Н., Алексєйчук В. Моделі системи інституцій судової експертизи в Україні (переваги та ризики). *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. Вип. 1 (26). С. 10–23. DOI: 10.32353/khrife.1.2022
12. Судово-експертна діяльність в умовах повоєнної відбудови: виклики та перспективи. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. 2023. 150 с. URL: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/2_%D0%92_%D0%9E%D0%A9%D0%94%D0%86%D0%A1%D0%95_%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B5%D0%B A%D1 %81% D0% BF% D0%B5%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0 %BB%D1% 8C%D0%BD %D1%96%D1% 81%D1%82%D1%8C_08.09.2023-1.pdf

References

1. Ugrovetskyi, O.P. (2017). Rehlamentatsiia pravovoho statusu sudovoho eksperta v administratyvnomu sudochynstvi [Regulation of the legal status of a judicial expert in administrative proceedings]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series. Law*, issue 43, vol. 3, pp. 229–234. Retrieved from: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/496424.pdf> [in Ukrainian]
2. Hamalyuk, B. M., Lyampel, V. I., & Tsymbalista, R. G. (2022). Instytutsiino-orhanizatsiynne zabezpechennia sudovo-ekspertnoyi diialnosti v Ukraini [Institutional and organizational support of forensic expert activities in Ukraine]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: paradigms of legal sciences and public administration*. № 4(22), pp. 59–79. Retrieved from: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/22/4.pdf> [in Ukrainian]
3. Pro sudovu ekspertyz: Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 r. № 4038-KhKhII / VR Ukrainy. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [On forensic expertise: Law of Ukraine of 25.02.1994 № 4038-XXII]. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» – Database “Legislation of Ukraine”. *Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukrainian]

4. Poiasniuvana zapyska do projektu Zakonu Ukrainy «Pro sudovo-ekspertnu diialnist ta samovriaduvannia sudovykh ekspertiv» 6284-2 vid 22.11.2021 r. / VR Ukrainy [Explanatory note to the draft Law of Ukraine “On Forensic Expert Activity and Self-Government of Forensic Experts” 6284-2 dated 11/22/2021]. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» – Database “Legislation of Ukraine”. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73258 [in Ukrainian]
5. Guzela, M., & Kantsir, V. (2018). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii sudovo-ekspertnoi diialnosti v protsesi zdiisnennia kryminalnogo peresliduvannia [Foreign experience in organizing forensic expert activity in the process of criminal prosecution]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika». Seriya: Yurydychni nauky – Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”. Series: Legal Sciences.* № 883, pp. 129–134. Retrieved from: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/sep/18385/21.pdf>. [in Ukrainian]
6. Polyansky, A., & Yuodkaite-Granskiene, G. (2023). Zarubizhnyi dosvid vzaiemodii sudovo-ekspertnykh ustanov mizh soboiu ta z pravookhoronnyimi orhanami y mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini [Foreign experience of interaction of forensic institutions among themselves and with law enforcement agencies and possibilities of its use in Ukraine]. *Kryminalistychnyi visnyk – Forensic Bulletin.* № 2(40), pp. 45–49. Retrieved from: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/view/484> [in Ukrainian]
7. Tayebi, B., & Coulthard, M. (2022). New Trends in Forensic Linguistics: Language and Law. *International Journal of Forensic Linguistics.* Vol. 29, № 1, pp. 75–89. Retrieved from: <https://ijfl.com/issues/29-1-tayebi.pdf>.
8. Khomutenko, V. P., & Khomutenko, A. V. (2022). Instytutsiino-orhanizatsiynе zabezpechennia sudovo-ekspertnoyi diialnosti v Ukraini [Institutional and organizational support of forensic activities in Ukraine]. *Ekspert – Expert.* Vol. 4(22), pp. 59–79. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4\(22\)-59-79](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4(22)-59-79) [in Ukrainian]
9. Pro sudovo-ekspertnu diialnist : Proekt Zakonu № 6284 vid 05.11.2021 r. / VR Ukrainy [On forensic activities: Draft Law No. 6284 of 05.11.2021]. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» – Database “Legislation of Ukraine”. *Verkhovna Rada of Ukraine.* Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/28242> [in Ukrainian]
10. Oliynyk, O. (2021). Zakonoproiekt “Pro sudovo-ekspertnu diialnist”: Maibutnie (Vazhlyvist zakonoproiektu) [The draft law “On forensic activities”: the future (importance of the draft law)]. *Novyny Ministerstva yustytssii – News of the Ministry of Justice* of 09.12.2021. Retrieved from: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/zakonoproiekt-pro-sudovo-ekspertnu-diyalnist-maybutne-vajlivist-zakonoproiektu> [in Ukrainian]
11. Tkachenko, N., & Alekseychuk, V. (2022). Modeli systemy instytutsii sudovoi ekspertyzy v Ukraini (Perevahy ta ryzyky) [Models of the system of forensic examination institutions in Ukraine (weights and risks)]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and practice of forensic examination and criminology.* Issue 1 (26). pp. 10–23. DOI: 10.32353/khrife.1.2022 [in Ukrainian]
12. Sudovo-ekspertna diialnist v umovakh povoiennoi vidbudovy: vyklyky ta perspektyvy (2023) [Forensic expert activity in the conditions of post-war reconstruction: challenges and prospects]. *Zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii – Collection of materials of the scientific and practical conference.* 150 p. DOI: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/2_%D0%92_%D0%9E%D0%9D%D0%94%D0%86%D0%A1%D0%95_%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_08.09.2023-1.pdf81%D1%82%D1%8C_08.09.2023-1.pdf [in Ukrainian]

Bondarenko-Berehovych Valeriia,

Doctor of Philosophy, Senior Forensic Expert

(Zhytomyr Research Forensic and Criminalistic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Zhytomyr)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5314-6439>

FORENSIC EXPERT ACTIVITY IN THE WORLD: INSTITUTIONAL FEATURES AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Forensic expert activity plays a crucial role in ensuring justice, as expert opinions significantly influence the investigation and adjudication of criminal cases. The effectiveness of forensic expertise depends on several factors, including the legal framework, institutional organization, qualification standards, and international cooperation mechanisms. In the globalized legal environment, Ukraine must adapt and refine its forensic system by integrating best international practices while considering national legal traditions and institutional capacities.

The study aims to analyze the institutional and organizational aspects of forensic expert activity in different jurisdictions and identify opportunities for Ukraine to implement international models to improve the effectiveness of forensic institutions. The research focuses on structural organization, legal status, accreditation mechanisms, and professional certification of forensic experts. Special attention is paid to the analysis of European and American forensic expert models, their accreditation according to ISO/IEC 17025 standards, and the implementation of independent forensic accreditation bodies.

The research findings indicate that many developed countries operate centralized forensic institutions with high accreditation and methodological control levels. The experience of the United States, where forensic laboratories function within law enforcement agencies and independent expert institutions, demonstrates the advantages of competition and independent verification of expert opinions. In contrast, European models emphasize the importance of standardization and mandatory accreditation, ensuring the reliability and admissibility of forensic conclusions in court.

Despite the presence of a well-developed forensic expert system in Ukraine, there are persistent issues, such as the lack of an independent supervisory body, the absence of clear licensing and certification procedures for experts, and the insufficient integration of forensic research methodologies with international standards. The study identifies challenges related to expert independence, potential pressure from law enforcement and judicial authorities, and the need for a transparent framework for expert accreditation.

To address these challenges, several steps are proposed, including reforming the legislative framework governing forensic expert activity, implementing an independent accreditation system based on ISO/IEC 17025, and establishing a national forensic accreditation agency. Strengthening international cooperation, adopting best practices from European forensic networks, and integrating expert databases with international forensic systems will enhance the credibility and efficiency of Ukrainian forensic expertise.

The study highlights the necessity of improving forensic expert training programs, developing mechanisms for ongoing professional certification, and ensuring the alignment of forensic methodologies with international scientific advancements. Future research should focus on the development of national accreditation mechanisms, the expansion of forensic disciplines, and the integration of AI-based forensic tools into expert practices.

Key words: *forensic expertise, institutions, accreditation, judicial system, forensic methodology, international cooperation.*